

**แนวทางการพัฒนาพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษเพื่อรองรับนโยบาย
เขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดนจังหวัดมุกดาหารที่มีประสิทธิภาพ**
**Guidelines for the development of the special economic zone
to support the effective policy of the special economic zone on the border of
Mukdahan Province**

ณัฐณารณ์ เอกนราจินดาวัฒน์*
Natnaporn Eaknarajindawat*
มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา*
Suan Sunandha Rajabhat University*

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. เพื่อศึกษาสภาพการณ์ปัจจุบัน ปัจจัยเกื้อหนุนที่ส่งผล และแนวทางการพัฒนาพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษเพื่อรองรับนโยบายเขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดนจังหวัดมุกดาหารที่มีประสิทธิภาพ ใช้วิธีการวิจัยแบบผสมผสานระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณและการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ คือ การวิจัยเชิงปริมาณ ได้แก่ ประชากรในพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดนจังหวัดมุกดาหาร 400 ราย และการวิจัยเชิงคุณภาพที่เป็นผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ผู้บริหารและบุคลากรจากหน่วยงานราชการ เอกชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในเขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดนจังหวัดมุกดาหาร 20 ราย วิเคราะห์และนำเสนอโดยใช้ค่าสถิติและการพรรณนาความ

การวิจัยพบว่า

สภาพการณ์ปัจจุบัน พบว่า 1)ด้านผลกระทบเขตเศรษฐกิจพิเศษ 2)ด้านระบบการบริหารจัดการ 3)ด้านกลไกสนับสนุน 4)ด้านการมีส่วนร่วมของประชาชน และ 5)ด้านการพัฒนาพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดนจังหวัดมุกดาหาร ซึ่งทั้งหมดอยู่ในระดับมากทุกด้าน ส่วนปัจจัยเกื้อหนุนที่ส่งผลต่อพื้นที่ศึกษาพบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนและกลไกสนับสนุน มีอิทธิพลโดยรวมต่อการพัฒนาพื้นที่ศึกษามากที่สุด รองลงมาคือผลกระทบเขตเศรษฐกิจพิเศษและระบบการบริหารจัดการ เมื่อพิจารณาเฉพาะปัจจัยที่ส่งผลทางตรง พบว่าการมีส่วนร่วมของประชาชนเท่านั้น มีอิทธิพลต่อการพัฒนาพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดนจังหวัดมุกดาหาร ขณะที่กลไกสนับสนุน ผลกระทบเขตเศรษฐกิจพิเศษ และระบบการบริหารจัดการ ส่งผลทางอ้อม ต่อการพัฒนาพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดนจังหวัดมุกดาหาร และแนวทางการพัฒนาพื้นที่ดังกล่าวนี้ ประกอบไปด้วย 1) การมีส่วนร่วมของประชาชน 2) กลไกสนับสนุน 3) แนวทางป้องกันและแก้ไขผลกระทบเขตเศรษฐกิจพิเศษ 4) แนวทางพัฒนาระบบการบริหารจัดการ และ 5) แนวทางการพัฒนาพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดนจังหวัดมุกดาหาร

คำสำคัญ: แนวทางการพัฒนา,เขตพื้นเศรษฐกิจพิเศษ, จังหวัดมุกดาหาร, ประสิทธิภาพ.

Abstract

The objectives of this research are: 1. To study the current situation. Contributing factors that affect And guidelines for the development of the special economic zone to support the effective policy of the special economic zone bordering Mukdahan. This research utilized a

mixed method, combining quantitative and qualitative methods. In the quantitative research part, the sample consisted 400 people in the special economic zone, Mukdahan province. In the qualitative research component, in-depth interviews were performed with 20 key informants, including executives and officer of the provincial government, private organizations, and local government organizations in the special economic zone, Mukdahan province. They were analyzed and presented by using statistics and descriptions.

The results of the research revealed that:

The current situation found that 1) the impact of special economic zones 2) Management system 3) Support mechanism 4) the participation of people and 5) the development of the special economic zone on the border of Mukdahan Province All of which are at a high level on all aspects. As for the supporting factors affecting the study area, it was found that Public participation and support mechanisms Had the greatest influence on the development of the study area, followed by the impact of the special economic zones and the management system. When considering only direct factors, it was found that public participation Influence on the development of the special economic zone bordering Mukdahan Province While the support mechanism Effects of special economic zones. And the management system indirectly affects the development of the special economic zone on the border of Mukdahan Province. The guidelines for the development of such areas include 1) participation of people, 2) support mechanisms, 3) guidelines for prevention and mitigation of special economic zones, 4) guidelines for development of management systems and 5) guidelines for area development. Special economy on the border of Mukdahan

Keywords: Development approach, Special Economic Zone, Mukdahan, Performance.

บทนำ

นโยบายกระจายความเจริญไปสู่ภูมิภาคและท้องถิ่นของรัฐบาล มุ่งเน้นสนับสนุนให้เกิดการพัฒนาทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ โดยสอดคล้องกับเงื่อนไขในแต่ละภูมิภาค การพัฒนาพื้นที่ภูมิภาคและพื้นที่ชายแดน เพื่อขยายโอกาสทางเศรษฐกิจให้แก่ชุมชนในพื้นที่ พร้อมทั้งสร้างความเข้มแข็งให้แก่เมืองที่เป็นชุมชนศูนย์กลางของภูมิภาคและเมืองชายแดน ซึ่งมีศักยภาพที่จะเป็นประตูการค้าติดต่อกับประเทศเพื่อนบ้านและนานาชาติ เพื่อให้การพัฒนาศักยภาพในการแข่งขันของประเทศและการให้บริการของภาครัฐรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ รัฐบาลจึงเห็นควรให้มีกฎหมายว่าด้วยเขตเศรษฐกิจพิเศษขึ้น เพื่อให้การพัฒนาพื้นที่เฉพาะสอดคล้องกับศักยภาพของพื้นที่และตอบสนองความต้องการประชาชน ร่างพระราชบัญญัติเขตเศรษฐกิจพิเศษดังกล่าว ผ่านมติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 11 มกราคม พ.ศ. 2548 แต่ได้ตกไปเนื่องจากปัญหาหลายประการ ต่อมา จึงได้ออกเป็นระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ พ.ศ. 2556 (สำนักนายกรัฐมนตรี, 2556)

เมืองชายแดนต้องมีระบบกระจายความรับผิดชอบ และทรัพยากร ที่เพียงพอให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นซึ่งตามกฎหมายแล้วจะทำให้้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถพัฒนาพื้นที่ตัวเองได้ สิ่งสำคัญคือ

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้นจะต้องมีองค์ความรู้และนำองค์ความรู้มาใช้ให้เกิดประโยชน์ในพื้นที่ และเอื้อให้กับภาคเอกชนที่มีเงินทุนอยู่แล้ว สามารถพัฒนาศักยภาพหรือเปลี่ยนแปลงพื้นที่ชายแดนได้ จังหวัดมุกดาหารเป็นจังหวัดพื้นที่ชายแดนที่ได้รับการพิจารณาเป็นเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ เนื่องจากจังหวัดมุกดาหารเป็นเมืองชายแดนเมืองการค้าสำคัญแห่งหนึ่งของประเทศไทย ด้วยความได้เปรียบของจังหวัดมุกดาหารซึ่งมีพื้นที่ติดกับแม่น้ำโขงและมีสะพานข้ามแม่น้ำโขง ทำให้จังหวัดมุกดาหารติดอันดับเมืองการค้า มีมูลค่าการค้าชายแดนอันดับสองของประเทศและอันดับหนึ่งของภูมิภาค เนื่องจากพื้นที่ชายแดนจังหวัดมุกดาหาร เชื่อมโยงระดับภูมิภาค ประตูกองด่านออกของไทยบนแนวระเบียงตะวันออก-ตะวันตก (East West Economic Corridor : EWEC) มีสะพานมิตรภาพไทย-ลาว เชื่อมสู่สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว (สปป.ลาว) ผ่านเขตเศรษฐกิจพิเศษ สะหวัน-เซโน สามารถเชื่อมต่อสู่ท่าเรือดานังของเวียดนาม หรือขึ้นสู่จีนตอนใต้ (หนานหนิง) เพื่อเป็นฐานการผลิตอุตสาหกรรมอิเล็กทรอนิกส์ การค้าส่ง ศูนย์กระจายสินค้า การขนส่งต่อเนื่องหลายรูปแบบ พัฒนาพื้นที่ศุลกากร การใช้ประโยชน์พื้นที่เพื่อจัดตั้งคลังสินค้า ศูนย์โลจิสติกส์ รวมทั้งการท่องเที่ยวข้ามแดน (กรมการค้าต่างประเทศ, 2554)

จากความได้เปรียบเรื่องที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ ส่งผลให้อุตสาหกรรมการค้า การลงทุน การท่องเที่ยวและบริการ ของชายแดนจังหวัดมุกดาหารมีบทบาทสำคัญ มีส่วนช่วยสนับสนุนการพัฒนาภูมิภาค และเป็นการสร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจและส่งเสริมความสามารถในการแข่งขันของสินค้าไทยในตลาดประเทศเพื่อนบ้าน สอดคล้องกับแผนพัฒนาจังหวัดมุกดาหาร (พ.ศ. 2561-2564) ได้ดำเนินการภายใต้วิสัยทัศน์ “เมืองการค้า การเกษตร การท่องเที่ยวชายโขง เชื่อมโยงอาเซียน” โดยกำหนดเป้าประสงค์ในการขับเคลื่อนแผนการพัฒนาของจังหวัดไว้ จากการวิเคราะห์จุดด้อยของการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดนจังหวัดมุกดาหาร ยังพบว่า จังหวัดมุกดาหารมีจุดด้อยทางด้านการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน และระบบสาธารณูปโภคสำคัญ เช่น โรงพยาบาล สถานศึกษา เป็นต้น ยังไม่เพียงพอในการรองรับความเจริญ เส้นทางคมนาคมยังอยู่ระหว่างการพัฒนา แรงงานขาดการพัฒนาฝีมือและการจัดสวัสดิการที่ดี รวมถึงมีปัญหาการลักลอบเข้าเมือง สินค้าหนีภาษีของผิดกฎหมาย ยาเสพติดตามแนวชายแดน ปัญหาแรงงานต่างด้าว และยังพบถึงปัญหาและอุปสรรคของการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษ รวมถึงการบริหารจัดการเขตเศรษฐกิจพิเศษอยู่หลายประการ ได้แก่ 1) ความแตกต่างของพื้นที่ที่จัดตั้งเขตเศรษฐกิจพิเศษ ทั้งทางภูมิศาสตร์ ทรัพยากร แรงงาน เส้นทางคมนาคม ความพร้อมของระบบสาธารณูปโภค ซึ่งมีความแตกต่างกันและคล้ายคลึงกัน ดังนั้นในการปฏิบัติตามนโยบายฉบับเดียวกัน อาจจะมีปัญหาอุปสรรคแตกต่างกัน จึงควรมีการปรับเปลี่ยนหรือยืดหยุ่นเพื่อให้เกิดความเหมาะสมกับองค์ประกอบของแต่ละพื้นที่ และสภาพแวดล้อมที่เป็นปัจจัยสำคัญในการบริหารงาน 2) ความเห็นด้วยของประชาชนในท้องถิ่นและการมีส่วนร่วมของคนในท้องถิ่น เนื่องจากความหวັงวิตกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น เช่น ความสงบของสังคมชนบทที่จะหายไป ปัญหาอาชญากรรมเพิ่มขึ้น การจราจรแออัด มลภาวะเป็นพิษ หรืออื่น ๆ ที่ส่งผลกระทบต่อการใช้ดำรงชีวิต สิ่งเหล่านี้ อาจจะทำให้ประชาชนเกิดความไม่มั่นใจในความปลอดภัยของชีวิตและทรัพย์สิน จะเกิดแรงต่อต้าน ซึ่งเป็นอุปสรรคสำคัญในการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษ 3) การบริหารงานของภาครัฐที่เกี่ยวข้องกับนโยบาย หรืองบประมาณสนับสนุนที่ยังขาดความต่อเนื่องในช่วงการเปลี่ยนแปลงรัฐบาล 4) ปัญหาร้ายจากธรรมชาติ เช่น ภัยแล้ง ภาครัฐยังไม่มีมาตรการป้องกันที่ชัดเจนและเป็นรูปธรรม และ 5) ปัญหาเรื่องการแข่งขันระดับประเทศ แต่ละประเทศมุ่งส่งเสริมการลงทุน และการให้สิทธิประโยชน์เพื่อส่งเสริมการลงทุน จึงทำให้นักลงทุนทั้งในและต่างประเทศมีทางเลือกอื่นในการตัดสินใจลงทุน

การศึกษาครั้งนี้ก็เพื่อหาแนวทางการพัฒนาพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษเพื่อรองรับนโยบายเขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดนจังหวัดมุกดาหารที่มีประสิทธิภาพ เพื่อสอดคล้องกับบริบท และศักยภาพของจังหวัดมุกดาหาร

อีกทั้งก็เพื่อให้เกิดความร่วมมือระหว่างภาครัฐและภาคเอกชน โดยเฉพาะประชาชนที่จะต้องมีส่วนร่วมในการดำเนินการผลักดันกับภาคส่วนข้างต้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

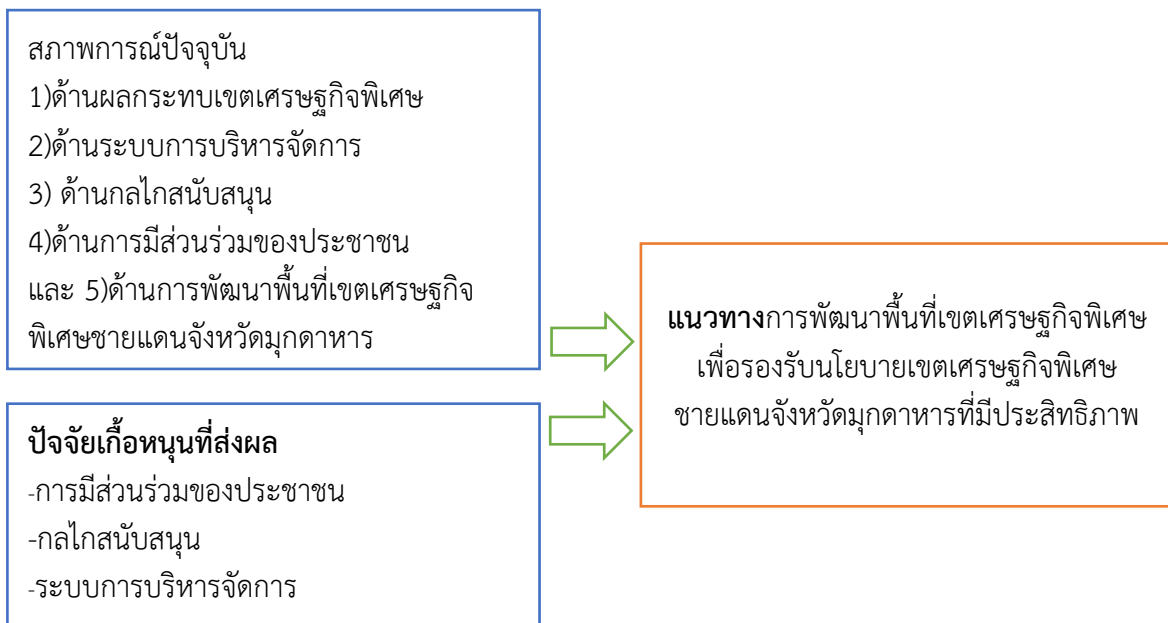
1. เพื่อศึกษาสภาพการณ์ปัจจุบัน ปัจจัยเกื้อหนุนที่ส่งผล และแนวทางการพัฒนาพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษเพื่อรองรับนโยบายเขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดนจังหวัดมุกดาหารที่มีประสิทธิภาพ

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1 ผลการวิจัย เป็นข้อมูลเชิงประจักษ์ประกอบการตัดสินใจของผู้บริหารและบุคลากร ผู้จากหน่วยงานส่วนราชการจังหวัดและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องในระดับนโยบายและระดับปฏิบัติในเขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดนจังหวัดมุกดาหาร ในการจัดทำกิจกรรม แผนงานและโครงการประจำปี หรือนำไปปรับปรุงแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดนจังหวัดมุกดาหารต่อไป

2 ผลการวิจัย เป็นข้อมูลเชิงวิชาการให้กับหน่วยงานภาครัฐ สถาบันการศึกษา นักวิชาการและนักศึกษา ผู้สนใจ สามารถนำไปใช้เป็นข้อมูลประกอบการศึกษาเพื่อเป็นแนวทางจัดทำองค์ความรู้ เพื่อการพัฒนาพื้นที่ในเขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดนจังหวัดอื่น ๆ ในประเทศต่อไป

กรอบแนวคิด

ภาพที่ 1 แสดงถึงกรอบแนวคิด

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน (mixed methods research) ระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณ (quantitative research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative research) ทั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดประชากร และกลุ่มตัวอย่างตามรูปแบบของการวิจัย ดังต่อไปนี้

การวิจัยเชิงปริมาณ เป็นการวิจัยที่เน้นการใช้ข้อมูลที่เป็นตัวเลขเป็นหลักฐานยืนยันความถูกต้องของ ข้อค้นพบและข้อสรุปต่าง ๆ ของเรื่องที่ทำการศึกษาและวิจัย ข้อค้นพบที่ได้สามารถใช้ได้กว้างขวางทั่วไป (สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์, 2555, หน้า 31) โดยการใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือ (questionnaire) ในการเก็บข้อมูล รวม จำนวนประชากรทั้งสิ้นจำนวน 94,953 คนโดยมีตัวแปรสังเกตทั้งสิ้น 20 ตัว ซึ่งผู้วิจัยใช้วิธีการกำหนดกลุ่ม ตัวอย่างตามกฎแห่งความชัดเจน (rule of thumb) ที่นักสถิติวิเคราะห์ตัวแปรพหุนิยมใช้ขนาดกลุ่มตัวอย่าง 20 คน ต่อตัวแปรสังเกตในการวิจัยหนึ่งตัวแปร (Grace, 2008, pp.14-22) ขนาดกลุ่มตัวอย่างที่เหมาะสมและ เพียงพอจึงควรมีอย่างน้อย $20 \times 20 = 400$ ตัวอย่าง ดังนั้น การวิจัยเชิงปริมาณครั้งนี้ต้องใช้กลุ่มตัวอย่างอย่างน้อย 400 ราย การวิเคราะห์และนำเสนอผลสถิติเชิงพรรณนา (descriptive statistics) นำแบบสอบถามของ ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลมาวิเคราะห์ข้อมูล โดยแจกแจงค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน เพื่ออธิบายคุณสมบัติของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ

การวิจัยเชิงคุณภาพ เป็นการวิจัยที่ไม่เน้นข้อมูลที่เป็นตัวเลขเป็นหลัก เป็นการวิจัยที่เน้นการหาความ เข้าใจในรายละเอียดต่าง ๆ ของกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่ทำการศึกษา ที่จะก่อให้เกิดความเข้าใจอย่างลึกซึ้งในเรื่อง นั้น ๆ ข้อมูลหรือข้อค้นพบอาจไม่ได้มาจากสังเกต และการวิจัยเอกสาร (documentary research) เป็นการ วิเคราะห์เชิงเนื้อหาจากเอกสารทางวิชาการ มีหน่วยวิเคราะห์ (unit of analysis) คือ ผลกระทบเขตเศรษฐกิจ พิเศษ ระบบการบริหารจัดการ กลไกสนับสนุน การมีส่วนร่วมของประชาชน และการพัฒนาพื้นที่เขตเศรษฐกิจ พิเศษชายแดนจังหวัดมุกดาหาร และหัวข้ออื่น ๆ ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย การสัมภาษณ์เชิงลึก (in-depth interview) มีหน่วยวิเคราะห์ คือ ความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษ ชายแดนจังหวัดมุกดาหาร และแนวทางการพัฒนาพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดนจังหวัดมุกดาหารที่มี ประสิทธิภาพ จากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญคือ ผู้บริหารและบุคลากรจากหน่วยงานส่วนราชการ และองค์กร ปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้เกี่ยวข้องในระดับนโยบายและระดับปฏิบัติ ในพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดนจังหวัด มุกดาหาร โดยใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง (purposive sampling) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 20 ราย ดังนี้

- 1) ผู้บริหารและบุคลากรจากหน่วยงานส่วนราชการที่เกี่ยวข้องในระดับนโยบายและระดับปฏิบัติใน เขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดนจังหวัดมุกดาหาร จำนวน 9 ราย
- 2) ผู้บริหารและบุคลากรจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดนจังหวัด มุกดาหาร จำนวน 9 ราย
- 3) บุคลากรผู้ทรงคุณวุฒิจากหน่วยงานเอกชนในพื้นที่เศรษฐกิจพิเศษชายแดนจังหวัดมุกดาหาร จำนวน 2 ราย

การวิเคราะห์และนำเสนอผลพิจารณาความสอดคล้อง ความเชื่อมโยงระหว่างข้อมูลที่ได้ โดยสรุปและ ตีความในรูปแบบการพรรณนาตามกรอบแนวคิดของการวิจัย

ผลการวิจัย

สภาพการณ์ปัจจุบัน ปัจจัยเกื้อหนุนที่ส่งผล และแนวทางการพัฒนาพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษเพื่อรองรับ นโยบายเขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดนจังหวัดมุกดาหารที่มีประสิทธิภาพ พบว่า

1. สภาพการณ์ปัจจุบัน พบว่า 1) ผลกระทบเขตเศรษฐกิจพิเศษมีภาพรวมระดับมาก โดยมีมิติผลกระทบ ด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อมมีระดับมากทุกด้าน 2) ระบบการบริหารจัดการภาพรวมมีระดับมาก โดยมีมิติด้านการวางแผนเชิงกลยุทธ์ การจัดการองค์การแบบยืดหยุ่น การโน้มน้าวอย่างต่อเนื่อง และการควบคุมอยู่ในระดับมากทุกด้าน 3) กลไกสนับสนุนมีภาพรวมระดับมาก โดยมีมิติด้านภาวะผู้นำ การบูรณาการ การจัดการองค์ความรู้และงบประมาณอยู่ในระดับมากทุกด้าน 4) การมีส่วนร่วมของประชาชน ภาพรวม มีระดับมากโดยมิติด้านการร่วมวางแผน การร่วมดำเนินการ การร่วมรับผลประโยชน์และ การร่วมติดตามประเมินผลอยู่ในระดับมากทุกด้าน และ 5) การพัฒนาพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดนจังหวัดมุกดาหารภาพรวมอยู่ในระดับมากโดยมิติด้านการกระตุ้นเศรษฐกิจ การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและการพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชนอยู่ในระดับมาก ทุกด้าน

2. ปัจจัยเกื้อหนุนที่ส่งผลต่อการพัฒนาพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดนจังหวัดมุกดาหาร พบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนและกลไกสนับสนุน มีอิทธิพลโดยรวมต่อการพัฒนาพื้นที่ เขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดนจังหวัดมุกดาหารมากที่สุด รองลงมาคือ ผลกระทบเขตเศรษฐกิจพิเศษและระบบการบริหารจัดการตามลำดับ เมื่อพิจารณาเฉพาะปัจจัยที่ส่งผลทางตรง พบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนเท่านั้น มีอิทธิพลต่อการพัฒนาพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดนจังหวัดมุกดาหาร ขณะที่กลไกสนับสนุน ผลกระทบเขตเศรษฐกิจพิเศษและระบบการบริหารจัดการ ส่งผลทางอ้อม ต่อการพัฒนาพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดนจังหวัดมุกดาหารตามลำดับ

3. แนวทางการพัฒนาพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดนจังหวัดมุกดาหาร สามารถจำแนกได้ตามปัจจัย ดังนี้ 1) การมีส่วนร่วมของประชาชน ซึ่งประกอบด้วยกระบวนการประชาธิปไตย การปรับโครงสร้างองค์กรของคณะทำงานเขตเศรษฐกิจพิเศษในระดับพื้นที่ และการเสริมสร้างจิตสำนึกและประชาสัมพันธ์สร้างความเข้าใจให้กับประชาชนเกี่ยวกับเขตเศรษฐกิจพิเศษ 2) กลไกสนับสนุน ซึ่งประกอบด้วย การบริหารจัดการรูปแบบเครือข่าย (network) เชิงบูรณาการ การฝึกฝนอาชีพให้กับประชาชนโดยร่วมมือกับภาคเอกชนที่เกี่ยวข้องและบริษัทเอกชนที่จะมาลงทุน และการจัดการงบประมาณสนับสนุน 3) แนวทางป้องกันและแก้ไขผลกระทบเขตเศรษฐกิจพิเศษ ซึ่งประกอบด้วย การขยายประเภทกิจการเป้าหมายสำหรับการลงทุน การเพิ่มสิทธิประโยชน์และสิทธิพิเศษ การกำหนดมาตรการบริหารจัดการพื้นที่ชายแดนเพื่อรักษาความมั่นคง การสร้างหลักประกันการถือครองที่ดิน และการขับเคลื่อนการดำเนินงานตามแนวคิดการเติบโตที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม 4) แนวทางพัฒนาระบบการบริหารจัดการ ซึ่งประกอบด้วย การกำหนดให้มีโครงสร้างการบริหาร เขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดนจังหวัดมุกดาหาร การมอบอำนาจให้แก่ผู้ว่าราชการจังหวัดสามารถบริหารจัดการได้อย่างเต็มที่ การมอบอำนาจให้แก่หน่วยงานราชการส่วนภูมิภาคและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้มีส่วนร่วมบริหารจัดการ การจัดตั้งศูนย์บริการเบ็ดเสร็จด้านการลงทุน และการจัดตั้งทีมงานที่มีความเชี่ยวชาญด้านเขตเศรษฐกิจพิเศษเข้ามาทำงานในพื้นที่ และ 5) แนวทางการพัฒนาพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดนจังหวัดมุกดาหาร ซึ่งประกอบด้วย การพัฒนาระบบขนส่ง เพื่อเชื่อมโยงเส้นทางการคมนาคมทั้งทางบก ทางอากาศและทางรางอย่างครอบคลุม การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานด้านสาธารณูปโภคและระบบสาธารณูปการให้ครอบคลุมทั่วทั้งจังหวัด การพัฒนาพื้นที่เป็นท่าเรือบกเพื่อเป็นศูนย์การดำเนินการทางด้านโลจิสติกส์ การพัฒนาอุตสาหกรรมบริการ ด้านสาธารณสุขและสุขภาพ การเปิดหลักสูตรระดับอาชีวศึกษาและจัดตั้งสถานศึกษาระดับอุดมศึกษา ในสาขาที่มีความสำคัญ และการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากให้มีความเข้มแข็ง

คุณค่าของการวิจัยเรื่องนี้มีข้อค้นพบที่เป็นองค์ความรู้ใหม่ที่สามารถใช้เป็นแนวทางการพัฒนาพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดนจังหวัดมุกดาหาร สามารถนำไปสู่แนวทางการปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรมและเป็น

ประโยชน์ต่อรัฐบาลและจังหวัดมุกดาหารในการกำหนดและขับเคลื่อนนโยบายและแนวทางในการพัฒนาพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษต่อไป

การอภิปรายผล

สภาพการณ์ปัจจุบัน ปัจจัยเกื้อหนุนที่ส่งผล และแนวทางการพัฒนาพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษเพื่อรองรับนโยบายเขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดนจังหวัดมุกดาหารที่มีประสิทธิภาพ พบว่า

สภาพการณ์ปัจจุบัน พบว่า 1) ผลกระทบเขตเศรษฐกิจพิเศษ 2) ระบบการบริหารจัดการ 3) กลไกสนับสนุน 4) การมีส่วนร่วมของประชาชน และ 5) การพัฒนาพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดนจังหวัดมุกดาหารอยู่ในระดับมาก ทุกด้าน ชัดแย้งกับกนกวรรณ มะโนรมย์(2562)ที่กล่าวว่าในปี2561 การพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษมุกดาหารยังไม่สามารถเป็นไปได้อย่างแท้จริงนับตั้งแต่ได้รับการประกาศเป็นเขตเศรษฐกิจพิเศษมาตั้งแต่ปีพ.ศ. 2558 เนื่องจากความไม่พร้อมของการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษของมุกดาหารเมื่อเปรียบเทียบกับการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษสะพานเซโน ในฝั่งประเทศ สปป.ลาว ที่มีการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษที่มั่นคงมายาวนานกว่าสิบปีดังที่ Asian Development Bank. (2016) วิเคราะห์ว่าการพัฒนาในพื้นที่ชายแดนของประเทศลุ่มน้ำโขงเต็มไปด้วยการแข่งขัน มากกว่าการร่วมมือกันเพราะทุกประเทศต่างยื่นข้อเสนอพิเศษด้านภาษี การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานภายในเขต และมีแรงงานราคาถูกรองรับกับทุนต่างชาติเพื่อให้ประเทศตนได้เปรียบประเทศเพื่อนบ้านอยู่เสมอ

ปัจจัยเกื้อหนุนที่ส่งผลต่อการพัฒนาพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดนจังหวัดมุกดาหาร พบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนและกลไกสนับสนุน มีอิทธิพลโดยรวมต่อการพัฒนาพื้นที่ศึกษามากที่สุด รองลงมาคือ ผลกระทบเขตเศรษฐกิจพิเศษและระบบการบริหารจัดการ เมื่อพิจารณาเฉพาะปัจจัยที่ส่งผลทางตรง พบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนเท่านั้น มีอิทธิพลต่อการพัฒนาพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดนจังหวัดมุกดาหาร ขณะที่กลไกสนับสนุน ผลกระทบเขตเศรษฐกิจพิเศษ และระบบการบริหารจัดการ ส่งผลทางอ้อม ต่อการพัฒนาพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดนจังหวัดมุกดาหาร

แนวทางการเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนในการดำเนินการพัฒนาพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดนจังหวัดมุกดาหาร มี 3 แนวทาง ประกอบด้วย 1) การมีกระบวนการประชาพิจารณ์ ก่อนดำเนินโครงการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษแต่ละครั้ง 2) การปรับโครงสร้างองค์กรของคณะทำงานเขตเศรษฐกิจพิเศษในระดับพื้นที่ โดยมีสัดส่วนตัวแทนภาคประชาชนที่ได้รับการคัดเลือกจากชุมชนท้องถิ่นเข้าไปในคณะทำงานทุกชุดและทุกระดับ และ 3) การเสริมสร้างจิตสำนึกและประชาสัมพันธ์สร้างความเข้าใจให้กับประชาชนเกี่ยวกับเขตเศรษฐกิจพิเศษอย่างสม่ำเสมอ แนวทางดังกล่าว สอดคล้องกับกรณีศึกษาของ อติเรก พันเขียว (2559, หน้า 122) พบว่า เนื่องด้วยการให้ข้อมูลและการสร้างความเข้าใจให้กับประชาชนยังมีน้อย มีข้อเสนอจากภาคประชาชนให้มีการศึกษา เปิดเวทีแสดงความคิดเห็น และประชาสัมพันธ์การพัฒนาพื้นที่เศรษฐกิจพิเศษอย่างกว้างขวางและจริงจัง เนื่องจากมีความคิดเห็นว่าปัจจุบันยังเป็นเพียงความต้องการระดับนโยบายและบางหน่วยงานเท่านั้น ทำให้ขาดการมีส่วนร่วมจากหน่วยงานและประชาชนระดับท้องถิ่น โดยจะเห็นได้ว่ายังมีความคิดเห็นและข้อมูลที่ยังไม่ชัดเจน ตลอดจนข้อมูลที่เกี่ยวข้องเรื่องพื้นที่และขอบเขตยังไม่ชัดเจน ซึ่งควรทำความเข้าใจให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในระดับพื้นที่อย่างแท้จริงได้มีส่วนร่วมด้วย เช่นเดียวกับการศึกษาของ สมาน แก่นพันธ์ และคณะ (2553) พบว่า รูปแบบการสร้างความร่วมมือระหว่างชุมชนกับหน่วยงานในการจัดการทรัพยากรน้ำของชุมชนบ้านผาชัน และชุมชนบ้านโนนศาลา ตำบลสำโรง อำเภอน้ำโสม จังหวัดอุบลราชธานี คือ มีคณะทำงานร่วมระหว่างชุมชนกับหน่วยงาน โดยมีองค์ประกอบจากตัวแทนหน่วยงานและชุมชน มีบทบาทหน้าที่

ประชุมวางแผนร่วมระหว่างชุมชนกับหน่วยงาน จัดทำแผนดำเนินการ พร้อมเสนอเข้าสู่แผนดำเนินการของ หน่วยงาน ร่วมดำเนินการตามแผนตามบทบาทหน้าที่และความจำเป็น และสอดคล้องกับการศึกษาของ สิริน พวรรณ สุขไยพันธ์ (2560) พบว่า การจัดองค์กรของเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษตาก ข้อเสนอให้กำหนดรูปแบบ โครงสร้างองค์กรของเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษตาก ให้มีการบริหารงานในลักษณะคณะกรรมการที่มาจาก ผู้ทรงคุณวุฒิจากหน่วยงานส่วนกลาง ผู้ทรงคุณวุฒิจากหน่วยงานภาครัฐในพื้นที่ ตัวแทนภาคเอกชน จำนวน 3 คน และ ตัวแทนประชาชนในพื้นที่เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษตาก จำนวน 3 คน

แนวทางการส่งเสริมเพื่อให้เกิดกลไกสนับสนุนการขับเคลื่อนงานเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษชายแดน จังหวัดมุกดาหาร มี 3 แนวทาง ประกอบด้วย 1) การบริหารจัดการรูปแบบเครือข่าย (network) เชิงบูรณาการ รวมถึงการจัดทำระบบการบริหารจัดการข้อมูลขนาดใหญ่ (big data) ที่มีความเชื่อมโยงระหว่างหน่วยงานและ แหล่งข้อมูลต่าง ๆ 2) การฝึกฝนอาชีพให้กับประชาชนในพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดมุกดาหาร โดยร่วมมือ กับภาคเอกชนที่เกี่ยวข้องและบริษัทเอกชนที่จะเข้ามาลงทุน และ 3) การจัดการงบประมาณสนับสนุน เพิ่ม สัดส่วนการนำรายได้เข้ากองทุนเขตพัฒนาเศรษฐกิจเพื่อการพัฒนาสังคม เพื่อให้การพัฒนาแต่ละด้านเกิดความ คล่องตัวมากขึ้น แนวทางดังกล่าว สอดคล้องกับการศึกษาของ วิสิทธิ์ ยิ้มแย้ม และ อุษณกร ทาวะรัมย์ (2561, หน้า 48) พบว่า ปัจจัยด้านการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐและเอกชน ควรมีนโยบายที่จะให้การสนับสนุน งบประมาณ องค์ความรู้ กิจกรรมต่าง ๆ อย่างต่อเนื่อง โดยให้พิจารณาความเหมาะสมของการสนับสนุนจาก ระดับความต้องการ เสริมสร้างความเข้มแข็ง และควรมีนโยบายสร้างเครือข่ายความร่วมมือในทุกภาคส่วน โดย ดึงภาครัฐและเอกชนเข้ามาให้การสนับสนุน ช่วยเหลือ ตามศักยภาพและความต้องการของบริบทพื้นที่ และ การศึกษาของ สิรินพวรรณ สุขไยพันธ์ (2560) พบว่า รูปแบบงบประมาณของเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษตาก มี ข้อเสนอที่มาจากรายได้ เช่น ค่าธรรมเนียมการขออนุญาตต่าง ๆ รายได้ที่มาจากค่าสาธารณูปโภคและ สาธารณูปการ และหมวดรายได้จากงบประมาณสนับสนุนของรัฐบาล เห็นควรให้มีการกำหนดสัดส่วนการนำ รายได้ดังกล่าวเพื่อเป็นการพัฒนาพื้นที่เขตเศรษฐกิจ โดยจัดสรรรายได้แบ่งออกเป็น 3 ส่วนแรก ร้อยละ 20 นำส่งกระทรวงการคลังเป็นรายได้แผ่นดิน ส่วนที่สองร้อยละ 60 เป็นค่าใช้จ่ายในการบริหารเขตพัฒนาเศรษฐกิจ พิเศษ และส่วนที่สาม ร้อยละ 20 นำเข้ากองทุนเขตพัฒนาเศรษฐกิจเพื่อการพัฒนาสังคม

แนวทางการป้องกันและแก้ไขผลกระทบเขตเศรษฐกิจพิเศษ มี 5 แนวทาง ได้แก่ (1) การขยาย ประสิทธิภาพการเป้าหมายสำหรับการลงทุนในเขตเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดมุกดาหารครบทั้ง 13 กิจกรรม 2) การแก้ กฎหมายในการขับเคลื่อนนโยบายเขตเศรษฐกิจพิเศษ เพื่อเพิ่มสิทธิประโยชน์และสิทธิพิเศษให้แก่นักลงทุน เพื่อ ดึงดูดนักลงทุนมากขึ้น 3) การกำหนดมาตรการบริหารจัดการพื้นที่ชายแดนเพื่อรักษาความมั่นคง 4) การสร้าง หลักประกันการถือครองที่ดิน และ 5) การขับเคลื่อนการดำเนินงานตามแนวคิดการเติบโตที่เป็นมิตรต่อ สิ่งแวดล้อม เพื่อตอบสนองต่อผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมจากการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษ แนวทางดังกล่าว สอดคล้องกับการศึกษาของ อติเรก พันเขียว (2559, หน้า 121) พบว่า จากปัญหาข้อกฎหมายไม่สอดคล้องกับ แนวทางการพัฒนาเป็นเขตเศรษฐกิจพิเศษ เช่น กฎหมายการใช้ที่ดิน การผังเมือง การภาษีอากร การเข้าเมือง การทำงานของคนต่างด้าว การนิคมอุตสาหกรรม เป็นต้น มีข้อเสนอว่า การบังคับใช้กฎหมายเดิมบางฉบับมีผล บังคับใช้ ยังไม่เอื้อต่อการที่จะกำหนดเป็นเขตเศรษฐกิจพิเศษ ควรมีการปรับปรุงกฎหมายดังกล่าวก่อน เพื่อให้ เป็นการเฉพาะสำหรับเขตเศรษฐกิจพิเศษ ถ้ามีกฎหมายและข้อปฏิบัติที่แน่นอนชัดเจนในเขตเศรษฐกิจพิเศษแล้ว การบริหารจัดการก็จะเป็นไปตามระบบกลไกที่ได้กำหนดเอาไว้ เช่นเดียวกับการศึกษาของ ไอรดา วาغلอน และ พรพินันท์ ยีรงค์ (2559, หน้า 24-25) ได้ระบุว่า แนวทางพัฒนาสิทธิประโยชน์และกฎระเบียบ ควรได้รับ การพิจารณา ปรับปรุงและพัฒนาที่สุด ในมุมมองของผู้ประกอบการผ่านการประเมิน คือ สิทธิประโยชน์ด้านการ ผ่อนปรนแรงงานต่างด้าว สิทธิประโยชน์ด้านการลงทุน มีหน่วยงานต่าง ๆ พร้อมทั้งจะให้สิทธิประโยชน์มากมาย

แก่นักลงทุนที่อยู่ในกิจการเป้าหมายกว่า 13 กิจการ ทั้งในด้านของการยกเว้นและการลดหย่อนภาษีเครื่องจักรและวัตถุดิบที่นำมาผลิตจากต่างประเทศ ซึ่งมีความหลากหลายและมีความต้องการของนักลงทุนของไทยและต่างชาติ และควรที่จะมีการจัดสรรพื้นที่ในการพัฒนาให้เป็นสัดส่วน ไม่รุกเข้าไปในพื้นที่ชุมชน และพื้นที่ทางธรรมชาติ รวมถึงไม่ส่งผลกระทบต่อวิถีการดำเนินชีวิตของคนในพื้นที่ นอกจากนี้ ควรมีการวางระบบการกำจัดของเสียและน้ำเสีย เพื่อไม่ให้เกิดผลกระทบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อมในภายหลัง สอดคล้องกับการศึกษาของเชียรช่วง กัลยาณมิตร และคณะ (2558, หน้า 86-87) ได้ระบุแนวทางในการแก้ไขผลกระทบข้างต้นจังหวัดหนองคาย จะต้องมีการเตรียมความพร้อมรองรับการเปลี่ยนแปลงทางสังคม ได้แก่ 1) ด้านการเมืองและความมั่นคง ควรให้ความสำคัญกับการเฝ้าระวังปัญหาการรวมกลุ่มของแรงงานข้ามชาติ อาจรวมตัวกันในการสร้างอำนาจต่อรองและนำไปสู่ปัญหาความมั่นคง 2) ด้านผลกระทบและสิ่งแวดล้อม ควรให้ความสำคัญกับการจัดการขยะในชุมชนที่เกิดขึ้นใหม่ การบุกรุกทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การบำบัดน้ำเสียภายในพื้นที่โดยรอบเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ และในชุมชนหนาแน่นซึ่งจะเกิดขึ้นใหม่ รวมทั้งการเฝ้าระวังการปล่อยมลพิษในรูปแบบต่าง ๆ ของอุตสาหกรรมที่อาจเกิดขึ้นในเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ และจัดทำแผนผังแบ่งพื้นที่ให้ชัดเจนเกี่ยวกับโครงการใหญ่ที่อาจกระทบกับสิ่งแวดล้อม

แนวทางการพัฒนาระบบการบริหารจัดการในการดำเนินการพัฒนาพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดนจังหวัดมุกดาหาร มี 5 แนวทาง ได้แก่ 1) การกำหนดให้มีโครงสร้างการบริหารเขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดนจังหวัดมุกดาหาร เช่นเดียวกับโครงการพัฒนาระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก 2) การมอบอำนาจให้แก่ผู้ว่าราชการจังหวัดในการบริหารจัดการได้อย่างเต็มที่ เพื่อให้การอนุมัติ อนุญาตที่เกี่ยวกับการลงทุนเป็นไปอย่างรวดเร็ว 3) การมอบอำนาจให้แก่หน่วยงานราชการส่วนภูมิภาคและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นภายในจังหวัดมุกดาหาร ได้มีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ 4) การจัดตั้งศูนย์บริการเบ็ดเสร็จด้านการลงทุน (one stop service: OSS) เพื่ออำนวยความสะดวกแก่นักลงทุนในลักษณะเชิงรุก และ 5) จัดตั้งทีมงานที่มีความเชี่ยวชาญรวมถึงบุคลากรผู้ปฏิบัติงานมืออาชีพ ที่มีความรู้ความสามารถด้านเขตเศรษฐกิจพิเศษเข้ามาทำงานในพื้นที่ แนวทางดังกล่าว สอดคล้องกับการศึกษาของ อติเรก พันเขียว (2559, หน้า 122) พบว่า การบริหารจัดการเป็นเรื่องใหญ่ทั้งในระดับนโยบายและระดับท้องถิ่น ดังนั้น จำเป็นต้องร่วมมือและร่วมกันกำหนด เพื่อให้การบริหารจัดการเกิดประโยชน์สูงสุด โดยอาจมีหน่วยงานและผู้ที่เกี่ยวข้อง ทั้งส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค และส่วนท้องถิ่น ร่วมกันบริหารจัดการ ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน ผู้ทรงคุณวุฒิ และผู้เชี่ยวชาญในสาขาต่าง ๆ ซึ่งอาจเป็นในรูปแบบคณะกรรมการร่วม หรืออาจนำการบริหารจัดการในองค์กรที่ประสบความสำเร็จมาปรับใช้ได้ เช่นเดียวกับการศึกษาของ ชลธร ทิพย์สุวรรณ (2558, หน้า 9) พบว่า แนวทางความสำเร็จในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำในประเทศไทยนั้น จำเป็นต้องมาจากการส่งเสริมและสนับสนุนการจัดการน้ำโดยชุมชนเป็นหลัก การให้ความสำคัญกับการบริหารจัดการในระดับท้องถิ่น การให้อำนาจแก่ท้องถิ่นเป็นผู้สามารถบริหารและควบคุมได้อย่างเต็มที่ มีการจัดทำแผนดำเนินการของคณะกรรมการบริหารจัดการลุ่มน้ำ การมีส่วนร่วมในการคิดและการปฏิบัติการระหว่างรัฐบาล ท้องถิ่น คณะกรรมการลุ่มน้ำและภาคประชาชนอย่างจริงจัง และสอดคล้องกับกรณีศึกษาของ เชียรช่วง กัลยาณมิตร และคณะ (2558, หน้า 89-90) พบว่า ข้อเสนอโครงการเพื่อเป็นแนวทางขับเคลื่อนแผนและนโยบายที่สอดคล้องกับการเป็นเขตเศรษฐกิจพิเศษหนองคายให้เกิดขึ้นเป็นรูปธรรมและสัมฤทธิ์ผล ดังนี้ 1) จัดตั้งศูนย์หรือหน่วยงานที่จะขับเคลื่อนแผนการดำเนินงาน และกำกับติดตามผลการดำเนิน ของเขตเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดหนองคาย ทั้งนี้ ควรมีอิสระและมีอำนาจในการตัดสินใจและขึ้นตรงกับผู้ว่าราชการจังหวัด ในการสั่งการดำเนินงานในทุกด้าน 2) หน่วยงานที่เกี่ยวข้องด้านธุรกิจ อุตสาหกรรม เกษตรกรรม ควรมีการประชุมวางแผนการทำงานแบบบูรณาการทั้งจังหวัด เพื่อสร้างความได้เปรียบและสร้างความเข้มแข็งในการต่อรอง ทั้งนี้ ควรมีผู้รับผิดชอบหลักในการดำเนินการ และควรจัดหาที่ปรึกษาที่มีความเชี่ยวชาญ เพื่อให้

คำแนะนำ แก่ผู้ประกอบการในแต่ละอุตสาหกรรม และ 3) ควรมีโครงการหรือกิจกรรมเพื่อการขับเคลื่อนเขตเศรษฐกิจพิเศษหนองคาย ประกอบด้วย โครงการจัดตั้งศูนย์หรือหน่วยงานเพื่อการขับเคลื่อนแผนการดำเนินงานเขตเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดหนองคาย การจัดตั้ง one stop service center เพื่อบริการข้อมูลและประสานงานในการลงทุน การร่วมทุน รวมถึงการจัดตั้งศูนย์พัฒนาผู้ประกอบการ เพื่อสร้างความมั่นคงและความมั่นใจให้กับผู้ประกอบการใหม่ เป็นต้น

แนวทางการพัฒนาพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดนจังหวัดมุกดาหาร มี 6 แนวทาง ได้แก่ 1) การพัฒนาระบบขนส่งเพื่อเชื่อมโยงเส้นทางการคมนาคม โดยเฉพาะสนามบินพาณิชย์จังหวัดมุกดาหาร 2) การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานทางด้านสาธารณูปโภคและระบบสาธารณูปการให้ครอบคลุมทั่วทั้งจังหวัดมุกดาหาร 3) การพัฒนาพื้นที่เป็น “ท่าเรือบก” และคอนเทนเนอร์ยาร์ด เพื่อเป็นศูนย์การดำเนินการทางด้านโลจิสติกส์ 4) การส่งเสริมและพัฒนาอุตสาหกรรมทางด้านบริการ โดยเฉพาะบริการทางด้านสาธารณสุขและสุขภาพ 5) การเปิดหลักสูตรระดับอาชีวศึกษาและจัดตั้งสถานศึกษาระดับอุดมศึกษา และ 6) การพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากให้มีความเข้มแข็ง ส่งเสริมเครือข่ายตลาด OTOP และการใช้นวัตกรรมในการเพิ่มมูลค่าให้กับผลิตภัณฑ์ชุมชน

แนวทางดังกล่าว ได้สอดคล้องกับกรณีศึกษาของ ไอร์ดา วาغلอน และ พรพินันท์ ยีรงค์ (2559, หน้า 24-25) ได้ระบุแนวทางการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานสู่การเป็นพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษว่า หากรัฐบาลต้องการสนับสนุนการค้าชายแดนในอนาคต ควรพิจารณาการก่อสร้างทางรถไฟมายังเชียงรายได้ เพื่อจะช่วยให้เพิ่มช่องทางการขนส่งสินค้าระหว่างประเทศไทยกับประเทศเพื่อนบ้าน ประเทศจีนตอนใต้ และประเทศที่สาม หากมีการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจพิเศษ และต้องการยกระดับให้อำเภอเชียงของเป็นเมืองสำหรับศูนย์เปลี่ยนถ่ายสินค้า (logistics city) ส่วนโครงสร้างพื้นฐานที่ควรพัฒนารองลงมาคือ ท่าเรือและถนน ก็ปัจจัยสำคัญอย่างมากต่อการค้าและการลงทุน นอกจากนี้ ท่าอากาศยาน คลังสินค้าและการกระจายสินค้า ระบบไฟฟ้าและพลังงาน ความสะดวกในการข้ามแดนของสินค้าและแรงงาน และระบบน้ำประปาและสุขาภิบาล ควรที่จะมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง มีแผนโครงการที่ชัดเจนและจัดงบประมาณในแต่ละปี หากมีเขตเศรษฐกิจพิเศษเกิดขึ้น โดยเฉพาะการวางระบบสาธารณูปโภคอย่างไฟฟ้า น้ำประปา การสื่อสาร และการคมนาคมขนส่งที่เป็นขนส่งมวลชนให้เพียงพอต่อความต้องการของคนในพื้นที่ และรองรับการขยายตัวของเมืองชายแดนในอนาคต เช่นเดียวกับกรณีศึกษาของ ดนุชา พิทยานันท์ (2560) ได้ระบุแนวทางการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานเพื่ออนาคตประเทศไทย 4 แนวทาง ได้แก่ 1) พัฒนาโครงสร้างพื้นฐานด้านคมนาคมขนส่ง ประกอบด้วย พัฒนาระบบขนส่งทางรางให้เป็นโครงข่ายหลักตามแนวระเบียงเศรษฐกิจที่สำคัญ ระบบขนส่งสาธารณะในเขตเมืองที่มีความสอดคล้องกับอัตลักษณ์เมืองบำรุงรักษาโครงข่ายถนนให้ได้มาตรฐานความปลอดภัย เร่งรัดการพัฒนาท่าอากาศยานหลักของประเทศ และปรับปรุงประสิทธิภาพการใช้งานท่าเทียบเรือ เป็นต้น 2) พัฒนาด้านพลังงาน 3) พัฒนาด้านสาธารณูปโภค ประกอบด้วย พัฒนาระบบน้ำประปาให้ครอบคลุมและทั่วถึง การบริหารจัดการการใช้น้ำอย่างมีประสิทธิภาพ และ 4) พัฒนาด้านสื่อสาร ประกอบด้วย พัฒนาโครงสร้างพื้นฐานโทรคมนาคมให้ครอบคลุม ส่งเสริมให้มีการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการดำเนินธุรกิจ ส่งเสริมนวัตกรรมการวิจัยและพัฒนา เป็นต้น และสอดคล้องกับการศึกษาของ เขียวช่วง กัลยาณมิตร และคณะ (2558, หน้า 89-90) ได้ระบุข้อเสนอโครงการเพื่อเป็นแนวทางขับเคลื่อนแผนและนโยบายที่สอดคล้องกับการเป็นเขตเศรษฐกิจพิเศษหนองคาย ได้แก่ หน่วยงานด้านสาธารณสุข ต้องทำงานเชิงรุกในการเฝ้าระวังการแพร่ระบาดและการควบคุมโรค รองรับประชากรที่จะมีเพิ่มมากขึ้น โดยเฉพาะโรงพยาบาลหรือสถานพยาบาลโดยรอบเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ และควรมีโครงการหรือกิจกรรมเพื่อการขับเคลื่อนเขตเศรษฐกิจพิเศษหนองคาย ประกอบด้วย โครงการสร้างอาชีพให้ความรู้แก่ชุมชนในจังหวัดหนองคาย โครงการพัฒนาระบบการขนส่งให้สอดคล้องกับการเติบโตทางเศรษฐกิจและการเป็นเขตเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดหนองคาย โครงการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยวให้มาเที่ยวจังหวัด

หนองคาย และโครงการสร้างความร่วมมือกับเอกชนในการดึงเงินลงทุนและเกิดการจ้างงานภายในจังหวัดหนองคาย เป็นต้น

บรรณานุกรม

- กรมการค้าต่างประเทศ. (2554). รายงานสถิติการค้าชายแดน/ผ่านแดน. สืบค้นเมื่อ กันยายน 10, 2562. จาก: <http://www.dft.moc.go.th> January
- กนกวรรณ มะโนรัมย์(2562) วารสารสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ ปีที่45ฉบับที่1. (2562),หน้า 269-299
- ชลธร ทิพย์สุวรรณ. (2558). ปัจจัยที่นำไปสู่การบริหารจัดการทรัพยากรน้ำแบบบูรณาการลุ่มน้ำสาขาแม่น้ำจังหวัดเชียงใหม่. วารสารสังคมศาสตร์วิชาการ, มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย ปีที่ 8 ฉบับที่ 1. หน้า 1-10.
- เชียรช่วง กัลยาณมิตร, สุชาย ธนเสถียร, ณรงค์ศักดิ์ บุลสุวรรณ, ศรัณย์พงศ์ พึ่งเกียรติ, เดชา นิตยอนุภาพ, ธนกฤต หวังดำรงวงศ์ และ อภิภู ธนการอรณลิน. (2558). เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดหนองคาย, รายงานผลการศึกษาประกอบการสัมมนา โครงการประชุมสัมมนากำหนดกรอบการทำงานในการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจพิเศษตามนโยบายของรัฐบาล ประจำปีงบประมาณ 2558. หนองคาย: ที่ทำการปกครองจังหวัดหนองคาย.
- ดนูชา พิษนันทน์. (2560). การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานเพื่ออนาคตประเทศไทย. สืบค้นเมื่อ พฤศจิกายน 20, 2562. จาก https://www.nesdb.go.th/download/document/Yearend/2017/PPT_Group4.pdf
- สมาน แก่นพันธ์, หลุย ธรรมเที่ยง, อธิวัฒน์ ธรรมเที่ยง, ประมวล ธรรมเที่ยง, คำพันธ์ เชิดไชย, สังข์ทอง อินทร์ทอง, กล พรมสำลี, สมพร ธรรมเที่ยง, สมพงษ์ กันหาวัน, และบุญมา เจริญชาติ (2553). รูปแบบการสร้างความร่วมมือระหว่างชุมชนกับหน่วยงานในการจัดการทรัพยากรน้ำของชุมชนบ้านผาชัน และชุมชนบ้านโนนศาลา ตำบลลำโรง อำเภอโศกโพธิ์ จังหวัดอุบลราชธานี. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.).
- สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์. (2555). ระเบียบวิธีการวิจัยทางสังคมศาสตร์. กรุงเทพฯ: สามลดา.
- สิรินพรรณ สุขไพบัณ (2560).บทความวิชาการรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงธุรกิจการค้าชายแดน : เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษตาก. วารสารสังคมศาสตร์วิชาการ ปีที่ 12 ฉบับที่ 2 (2019): พฤษภาคม - สิงหาคม 2562
- สำนักนายกรัฐมนตรี. (2556). ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ พ.ศ. 2556. สืบค้นเมื่อ พฤศจิกายน 20, 2562. จาก http://nakhonphanom.go.th/wp_twincity/wp-content/uploads/2014/02.ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ-พ.ศ.2556.pdf
- วิสิทธิ์ ยิ้มแย้ม และ อุษณากร ทาวะรัมย์. (2561). ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อความเข้มแข็งของชุมชนหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ อำเภอเกาะจันทร์ จังหวัดชลบุรี. วารสารวิชาการศิลปศาสตร์ประยุกต์ (ปีที่ 11 ฉบับที่ 1). หน้า 39-50. คณะศิลปศาสตร์ประยุกต์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ (มจพ.).

- ไอรดา วางกลอน และ พรพินันท์ ยีรงค์. (2559). **แนวทางการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานสู่การพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดนจังหวัดเชียงราย**. OBELS WORKING PAPER No.10, Oct 2016, หน้า 1-28.
เชียงราย: สำนักงานเศรษฐกิจชายแดนและโลจิสติกส์ มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง.
- อดิเรก พันเขียว. (2559). **ข้อเสนอเพื่อการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดนในพื้นที่จังหวัดตาก**. วารสารด้านการบริหารรัฐกิจและการเมือง, ปีที่ 5 ฉบับที่ 1. หน้า 89-125.
- Asian Development Bank. (2016). “**The role of special economic zones in improving effectiveness of GMS economic corridors**”. Retrieved from <https://www.adb.org/documents/special-economic-zones-gmseconomic-corridors>.
- Grace, J. B. (2008). **Structural equation modeling for observational studies**. Journal of Wildlife Management, 72 (1); 14-22.